

Ekonomie životního prostředí - teorie

Jana Soukopová

[Obsah přednášky]

- Vymezení ekonomie životního prostředí
- Metodologické problémy v ekonomii životního prostředí
- Neoklasická environmentální ekonomie
- Institucionální ekologická ekonomie
- Tržní přístupy k ochraně ŽP

[Ekonomie životního prostředí]

- Relativně mladá oblast aplikované ekonomie
- Posledních 50. let dynamický vývoj
 - Rozvoj alternativních přístupů neklasické environmentální ekonomie hlavního proudu
 - Kritika neklasických ekonomů ze strany ekologických ekonomů (Bromley, 2004; 2007; Sousa a Domingos, 2006 aj.)

Pojem Ekonomie ŽP

- Pojem ekonomie životního prostředí
 - Ekonomie – věda zabývající se lidským jednáním, které vede k naplnění potřeb člověka – vychází z lidských preferencí – Člověk jedná, aby uspokojili maximum svých potřeby – Předmět zkoumání ekonomie
????TRIVIÁLNÍ???
- Související disciplíny
 - Přírodovědné obory – ekologie, chemie, fyzika
 - Společenskovední obory – psychologie, sociologie, etika, politologie
- EŽP se na environmentální problémy dívá vlastní optikou, která souvisí s jednáním lidí (ve vztahu k přírodním zdrojům)
 - Výsledek – návrhy řešení identifikovaných problémů (vhodný nástroj environmentální politiky (Kolstad, 2000) nebo změna institucionálního uspořádání (Anderson a Leal, 2001))

Metodologické problémy

Individualismus X

- Jednotlivec má cíle a může jednat tak, aby jich dosáhl.
- Představitelé (Neoklasici, rakouská škola a škola veřejné volby)

Kolektivismus

- Člověk je společenská bytost, jejíž hodnoty jsou utvářeny v závislosti na určité skupině
- Představitelé (tradiční institucionální ekonomie)

[Metodologické problémy]

■ Racionalita

- Racionální spotřebitel (**homo oeconomicus**)
- Koncept omezené racionality

Metodologické problémy

Subjektivismus X

- Hodnota statků je určena subjektivním vnímáním jednotlivců
- Hodnota statků je odlišná

Objektivismus

- Pracovní teorie hodnoty
- Hodnotu je tedy možné určit

Metodologické problémy

Antropocentrismus

X

- Hodnota ŽP se odvíjí od preferencí člověka – subjektivní teorie hodnoty (Neoklasická environmentální ekonomie a tržní přístupy k ŽP)

Biocentrismus a ekocentrismus

■ Biocentrismus

Není hodnotný pouze člověk, ale na jeho úroveň jsou postaveny všechny ostatní druhy

■ Ekocentrismus

Hodnota je objektivizovaná – vnitřní objektivizovaná hodnota přírody, existenční hodnota ekosystémů

Přehled myšlenkových směrů

■ Rozdíly řeší

- Jaké jsou příčiny degradace ŽP?
- Co je nutné udělat, aby se degradaci zamezilo?

■ Teoretické směry

- Neoklasická environmentální ekonomie
- Ekologická ekonomie (mladší
Institucionální ekologická ekonomie)
- Tržní přístupy k ochraně životního prostředí

Neoklasická environmentální ekonomie

■ Vysvětluje

- Problémy degradace ŽP pomocí tržních selhání
 - Veřejné statky
 - Externality
- Považuje vládu za dokonalou s možností efektivně rozhodovat
- **ŘEŠENÍM**
 - Environmentální politika (Kolstad et. al, 2000; Tietenberg a Lewis, 2010)
 - Uvalení daní na znečišťovatele

Neoklasická environmentální ekonomie

■ Součástí

- Příspěvek nového inst. ekonooma Ronalda Coase
 - Vychází ze stejného vymezení problémů znehodnocení ŽP
 - Rozšiřuje nástroje o bilaterální vyjednávání mezi znečišťovatelem a poškozeným
 - Podmínka – nízké transakční náklady a dobře vymezená vlastnická práva
 - Přínos – zdanění není jediný funkční nástroj internalizace externalit

Ekologická ekonomie

■ Příčiny degradace ŽP

- Individuálně motivované jednání člověka a jeho autoritativní přístup k přírodě
- Nejen tržní selhání
- Předpoklad
 - Ani potenciálně dokonalý trh nemusí být schopen přírodu dostatečně chránit (v preferencích lidí se neodráží skutečná hodnota ekosystémů)

■ Řešení

- stejně tak jako NE – environmentální politika a neselehávající vláda (Costanza, 1992)

Institucionální ekologická ekonomie

- Evolučně mladší
- Příčiny degradace ŽP
 - Nevhodně nastavené instituce
 - Motivují jednotlivce k vyčerpávání přírodních zdrojů
- Řešení
 - Určení správných institucí
 - Režimy správy organizovat (Young, 2002)
 - Začlenit do rozhodování přímé uživatele zdroje na lokální úrovni (Ostrom, 2006)
 - Optimální kolektivní volba (Vatn, 2005)

Tržní přístupy k ochraně ŽP

- ZCELA ODLIŠNÉ POJETÍ
- Příčiny degradace ŽP
 - Vládní regulace a poskytování přírodních zdrojů veřejným sektorem
 - Vyloučení tržních mechanismů
- Řešení
 - Definování individuálních vlastnických práv ke statkům ŽP
 - Přesouvat tato práva prostřednictvím směny do rukou těch, pro které mají nejvyšší hodnotu (Cordato, 1992; Anderson a Leal, 2001)
 - Podmínka – vymahatelnost práv!!

Literatura

- ANDERSON, Terry Lee; LEAL, Donald R. *Free market environmentalism*. San Francisco, CA: Pacific Research Institute for Public Policy, 1991.
- COSTANZA, Robert. *Ecological economics: the science and management of sustainability*. Columbia University Press, 1992.
- CORDATO, R. E. Princip „Znečišťovatel platí“: správné vodítko pro ekologickou politiku. ČAMROVÁ, L.(ed.): *Ekonomie a životní prostředí–nepřátelé, či spojenci*, 2007.
- KOLSTAD, Ch D., et al. *Environmental economics*. ISEE, Solomons, MD.(EUA), 2000.
- OSTROM, Elinor. *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge university press, 1990.
- SLAVÍKOVÁ, Lenka, Eliška VEJCHODSKÁ a Jan SLAVÍK. *Ekonomie životního prostředí: teorie a politika*. 1 vyd. Praha: Alfa nakladatelství, 2012, 287 s. ISBN 9788087197455.
- TIETENBERG, Thomas H.; LEWIS, Lynne. *Environmental economics and policy*. Addison-Wesley, 2010.
- VATN, Arild. *Institutions and the Environment*. Edward Elgar Publishing, 2007.
- WIESMETH, Hans. *Environmental economics: theory and policy in equilibrium*. Heidelberg: Springer, c2012, xix, 307 s. ISBN 9783642245138.
- YOUNG, Oran R. *The institutional dimensions of environmental change: fit, interplay, and scale*. MIT press, 2002.

Děkuji za pozornost

soukopova@econ.muni.cz